

CSALÁDBAN MARAD

A VEGYI ANYAGOK EGÉSZSÉGÜGYI HATÁSAI

FELTÉTLEN BIZALOM VAGY ELŐVIGYÁZATOSSÁG?

Brit tudósok nemrég a mellrák és egyes dezodorok közötti összefüggésre bukkantak. A problémás vegyi anyag csoportot parabéneknek (parahidrobenzosavak) hívják, és tartósítószerként használják különböző termékekben. Ha megkérdeznénk egy kozmetikai cég képviselőjét, valószínűleg azt mondaná, nincs semmi probléma, megbízhatunk az ilyen anyagokat tartalmazó termékekben. Szóval megint csak feleslegesen ijesztgetik az embereket. Elgondolkodtató viszont, hogy a világ egyik vezető gyógyszergyártójának toxikológusa nem engedi, hogy lánya parabéneket tartalmazó szépségápolószereket használjon.

Rák, asztma, allergia, termékletlenség, meddőség, idegrendszeri károsodás, születési és fejlődési rendellenességek. Sokat hallhatunk manapság ezeknek a betegségeknek a folyamatos növekedéséről. Ma már ott tartunk, hogy ún. többszörös kémiai túlérzékenység is létezik, ami egy olyan tünetegyüttes, amelyet környezeti mérgek

váltak ki az arra érzékeny emberekben. Ezek után nem meglepő, hogy a legújabb kutatások szerint a betegségek akár 25%-a is összefüggésben lehet a vegyi szennyezéssel! Ráadásul, ahogy a vegyi anyagok és az ezeket tartalmazó termékek száma nő, felhasználásukhoz hozzászokva egyre kevésbé tartjuk jelentősnek veszélyeiket.

BLOODY MARY

A mai civilizált ember minden nap elfogyasztja saját vegyi anyag koktéliját, ami végső soron a véráramba kerül. Amikor két vagy több vegyi anyag által okozott hatás éri az embert, a vegyületek kölcsönösen hatnak egymásra és mérgezőképességüket módosíthatják. A vegyi anyagok közötti kölcsönhatás különböző módon történhet, a megfigyelt toxikus hatás akár nagyobb is lehet, mint az egyenként kifejtett hatások összege. Igen, kettő meg kettő néha öt!

A háztartási termékekben található vegyi anyagok a használat során közvetlenül is negatív ha-

tással lehetnek az emberi egészségre, de közvetve, először a környezetbe jutva, majd onnan (a szennyezett vízben, élelmiszerben, levegőn keresztül) az emberi szervezetbe kerülve is károsodást okozhatnak. Például gyakori eset, hogy szennyezett tengerből kifogott halak többek között *metil-higany*-t tartalmaznak, ami idegrendszeri károsodást okozhat. Ugyanakkor sokan éppen azért esznek halat, mert úgy hiszik, ez egészségesebb, mint a zsíros húsok. Persze otthonunk sem mentes a kemikáliáktól, a háztartási porban is több, az emberi egészségre káros vegyi anyagot fedeztek már fel. Példaként említhetjük az egyes szervek működési zavarát okozó perfluorozott szerves anyagok csoportját, valamint a ftalátokat, amelyeket főleg a rugalmas PVC termékek gyártásánál használnak, és a belső elválasztású mirigyeket károsíthatják.

A NŐK ÉS A BABÁK ÉRZÉKENYEBBEN

Ma már mindenki tudja, mennyire szennyezett a környezetünk. Ám gondoljunk bele: mindannyiunk számára a női test az első környezet. Ha ez az anyai környezet is káros vegyi anyagokkal (*higanyal, peszticidekkel*) terhelt, a magzat sem számíthat semmi jóra. Márpedig a nők jobban ki vannak téve a vegyi anyagok káros hatásainak, mint a férfiak. Annak, hogy a nők veszélyeztetettebb csoportba tartoznak, alapvetően biológiai és társadalmi okai vannak:

- *A nőknek arányaiban több zsírszövetük van, amelyben így több káros vegyi anyag tud felhalmozódni.*
- *Átesnek olyan időszakokon (terhesség, változókor), amikor a női szervezet sokkal sérülékenyebb.*
- *A hagyományos nemi szerep miatt a nők gyakrabban kerülnek kapcsolatba a vegyi anyagokkal (tisztítószerrel, kozmetikumokkal).*

Ne feledjük azt sem, hogy a nők nem csak sérülékenyebbek, de nagyobb teher is hárul rájuk abból a szempontból, hogy a bevásárlásokat leggyakrabban ők végzik, így többnyire ők döntenek, milyen vegyi anyagot tartalmazó termékek kerülnek otthonunk polcaira.

Aggasztó módon a káros vegyi anyagok átjutnak a méhlepényen, így az anya átadja ezeket a gyermekének. Egyes káros hatások (allergia, asztma, tanulási zavarok) pedig csak évekkel később jelentkeznek. A fejlődésben levő szervezetek az embrionális és magzati időszakban, illetve az élet kezdeti éveiben különösen sebezhetőek. Miért?

- *A kisgyermekek testtömegükhöz képest több levegőt lélegeznek be, többet esznek és isznak, tehát arányaiban több szennyezést vihetnek így be a szervezetükbe*
- *A kicsik sokat csúszkálnak a földön, és gyakran teszik a kezüket a szájukba, sőt mindenfajta tárgyat szívesen a szájukhoz emelnek*
- *Könnyebb, gyorsabb a bevitt anyagok felszívódása*
- *A szervrendszerek még fejlődésben vannak, például a csecsemők veséi fejletlenek és a vegyületek kiválasztására kevésbé képesek, mint a felnőtteké*

Most hozták nyilvánosságra annak az Egyesült Államokban végzett vizsgálatnak az eredményeit, amelynek során újszülöttek köldökzsínórvérét elemezték. A vizsgálatok során összesen 287 különböző vegyi anyagot találtak, közülük számos anyag rákot, idegrendszeri problémákat, születési vagy fejlődési rendellenességeket eredményez. Nem túlzunk, ha azt mondjuk, hogy a babáknak joguk van arra, hogy káros vegyi anyagoktól mentesen kezdjék meg életüket!

Világos, hogy a döntéshozóknak mindent meg kellene tenniük azért, hogy a vegyi anyagok jelentette kockázatokat a legkisebbre csökkentsük...

✘ ÚJ SZABÁLYOZÁS – VALÓDI MEGOLDÁS?

Annyi bizonyos, hogy Európa nem használhatja tovább olyan módon a vegyi anyagokat, ahogy mi használjuk ezeket napjainkban. Nagyon is időse-rű volt tehát, hogy az Európai Unió Bizottsága vegyi anyag politikájának reformjába fogott, amely REACH néven ismert (Registration, Evaluation and Authorisation of Chemicals). Az új szabályozás legfőbb célkitűzése az emberi egészség és a környezet fokozottabb védelme. A reform magában foglalja a vegyi anyagok bejegyzését, értékelését, engedélyezését és korlátozását. A vegyipar hatalmas kampányba kezdett a reform ellen a gazdasági hatásokra hivatkozva. Sajnálatos tény, hogy az Európai Bizottság a vegyipar nyomására nagymértékben gyengítette a jogszabálytervezetet. Számos kiskaput találhatunk a dokumentumban, amely ebből kifolyólag nem biztosítja az emberek egészségének magas szintű védelmét. A jelenlegi tervezet szerint például a vállalatok engedélyt kaphatnak olyan vegyi anyagok további haszná-

latára, amelyek le nem bomló, biológiailag felhalmozódó, mérgező, rákkeltő, genetikai károsodást okozó, a hormonháztartást és a szaporodási képességet károsan befolyásoló tulajdonságokkal bírnak. Ez nem igazán nevezhető az emberi egészség és a környezet fokozottabb védelmének.

✘ AKI A VIRÁGOT SZERETI...

Függetlenül attól, hogy mennyire szigorú (vagy inkább gyenge) jogszabály fog születni, mindenképpen szükséges egyénileg is megtennünk mindent egészségünk védelme érdekében. Talán a legfontosabb alapelv, hogy bármilyen vásárlásról legyen szó, előbb tájékozódjunk a termékben lévő összetevőkről. Bár a címkék ma korántsem tájékoztatnak megfelelően, néhány problémás vegyi anyag mégis kiszűrhető.

Háziasszonyoknak érdemes elgondolkodni azon, nem használnak-e túl sok és túl erős vegyszert tisztítószerként. Ne dőljünk be a reklámoknak, takarítsunk ésszerűen: nem kell mindennek klinikai

tisztaságúnak lennie! Nagyanyáink gyakran használtak ecetet, citromlét, és sót tisztításra, ha nekik sikerült, nekünk is menni fog. Az asztmás és allergiás panaszokat okozó bolti légfrissítők helyett használjunk inkább tiszta illóolajokat, amelyek közül többnek baktériumölő hatása is van. Még fontosabb (és egyszerűbb is) ha minden nap reggel és este szellőztetünk, tíz perc már elegendőnek számít. Szerelhetünk a konyhai csapra vízszűrőt, ami sok káros vegyi anyagtól, akár a klórtól és a nehézfémektől is megszabadíthatja a vizet.

Főleg a fiatal lányoknak szóló két tanács: a körömrágás esztétikai szempontból sem előnyös, de ha a köröm lakkozott, akkor egészségesnek sem mondható. Ajánlatos pusztán természetes alapanyagú szépségápoló szereket használni, de ha valaki mégsem ezeket választja, legalább figyeljen oda, hogy például ne közvetlenül a hónalj borotválása után használja a dezodort.

Aki a virágot szereti, rossz ember nem lehet. Aki pedig a vitorlavirágot szereti, az bölcs ember. Használhatunk olyan szobanövényeket is, amelyek

otthonunk levegőjéből akár a benzolt, vagy a formaldehidet is képesek eltávolítani. A vitorlavirágon kívül a fikusz, a szobai futóka és a sárkányfa is jó szolgálatot tehet méregtelenítésre. Vágott virágot kapni nagyon jó dolog, de ajánlatos utána alaposan kezet mosni, hiszen ezeket a virágokat elég intenzíven kezelik peszticidekkel.

VISSZA A KÖZÉPKORBA?

A vegyipar képviselői szeretnek azzal érvelni, hogy ha a környezetvédőkre hallgatnánk, akkor visszatérnénk a középkorba, hiszen modern életünk a kemikáliák nélkül elképzelhetetlen. A zöldek természetesen nem kémia ellenesek, csupán azt szeretnék, ha olyan vegyi anyagok lennének a mindennapi termékekben, amelyek nem veszélyeztetik sem a nők, sem a férfiak, sem a gyermekek egészségét. Ehhez pedig nem kell semmilyen gyökeres változás az életünkben. Csupán egy elhatározás a döntéshozók, illetve a cégek részéről. Hogy mindannyian egy jobb, élhetőbb, egészségesebb világban éljünk.

További felvilágosítás

Levegő Munkacsoport – Simon Gergely: simong@levego.hu, www.levego.hu

Magyar Természetvédők Szövetsége – Dragos Tibor: dragi@mtvsz.hu, www.mtvsh.hu

KIADJA: A MAGYAR TERMÉSZETVÉDŐK SZÖVETSÉGE ÉS A LEVEGŐ MUNKACSOPORT | FELELŐS KIADÓ: LUKÁCS ANDRÁS | ÍRTA: DRAGOS TIBOR, SIMON GERGELY | NYOMDAI MUNKÁK: ALMÁSI NYOMDA

A dokumentum az Európai Közösség pénzügyi támogatásával készült, ugyanakkor a benne foglalt nézetek nem tekinthetők az Európai Közösség hivatalos állásfoglalásának.

A kiadvány az Európai Unió Phare Access programja az NCA, a Fővárosi Közgyűlés és a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium támogatásával készült. A kiadvány újrahasznosított papírra készült. 2005. szeptember